

УДК 378.147(477.81-25)РГУ:027.7(477.83-25)ЛНУ ім. І.Франка

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНОГО СТАНУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. ФРАНКА СТУДЕНТАМИ РІВНЕНСЬКОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Вікторія ЖУК

*Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Толстого, 3, м. Рівне, 33000, Україна, тел. (0362) 22-41-61*

Висвітлено напрями і тематику вивчення історії розвитку та сучасного стану Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені І. Франка (НБ ЛНУ) студентами спеціальності “Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія” Рівненського державного гуманітарного університету. Подано інформацію про основну літературу, якою користуються студенти під час навчання. Розглянуто форми організації навчального процесу в університеті, за допомогою яких студенти ознайомлюються із внеском дослідників і працівників бібліотеки у становлення, розвиток та вивчення НБ ЛНУ.

Ключові слова: Наукова бібліотека Львівського національного університету імені І. Франка, Рівненський державний гуманітарний університет, бібліотекознавство, навчальний процес.

У контексті розвитку українських бібліотек в сучасних умовах особливої уваги набуває проблема поглиблення краєзнавчої підготовки бібліотечних спеціалістів вищої кваліфікації, здатних на високому професійному рівні пропагувати в бібліотеках серед читачів історію та сучасне життя “малої” батьківщини.

Важливе місце в їхній професійній підготовці посідає курс “Історія бібліотечної справи в Україні”, вивчення якого сприяє появі зацікавлення у студентів історією вітчизняних бібліотек. Студенти спеціальності “Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія” факультету документальних комунікацій та менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ) вивчають спеціальний розділ “Бібліотечна справа в регіонах”, в тому числі на Львівщині. Викладання студентам матеріалів цього розділу здійснюється за хронологічною ознакою. Структура розділу сприяє висвітленню загальних тенденцій та специфіки розвитку бібліотечної справи в регіоні в різні історичні періоди. На лекційних заняттях історія бібліотечної справи краю розглядається в тісному зв’язку з історією конкретних бібліотек. Студенти спеціальності “Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія” денної та заочної форм навчання вивчають етапи створення Наукової бібліотеки Львівського національного університету (НБ ЛНУ) ім. І. Франка, шляхи формування її фонду, напрямки бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування читачів. Допомагають студентам у вивченні історії цієї бібліотеки як складової історії бібліотек на західноукраїнських землях матеріали львівських науковців. Зокрема, 2002 р. В. Фрис охарактеризувала розвиток та проблеми історії бібліотечної справи на західноукраїнських землях¹,

¹ Фрис В. Бібліотеки на західноукраїнських землях у другій половині XVII–XVIII ст. // *Записки ЛНБ ім. В. Стефаника*. – Львів, 2002. – Вип. 9/10. – С. 171–186.

а 2006 р. Н. Кунанець висвітлила історію створення і розвитку наукових бібліотек вищих шкіл Львова у кінці XVIII – на початку XX ст., а також здійснила спробу класифікації наукових бібліотек Львова кінця XIX – початку XX ст.²

З цікавістю студенти аналітично опрацьовують друквані видання про історію Львівського національного університету та його бібліотеки. Наприклад, “Львівський державний університет ім. І. Я. Франка (1661–1999): матеріали...” (1999), “Літопис НБ Львівського університету” (1994)³. Розкриваючи передісторію створення бібліотеки, автори показують її на тлі тогочасної громадсько-політичної і культурної ситуації в місті, регіоні, розвитку громадської думки, освіти, книговидавничої справи, існування інших бібліотек. Також подається детальний опис першого приміщення бібліотеки, наводяться дані про діячів, які стояли коло витоків її створення, правове і фінансове становище бібліотеки в період її становлення, бюджет, роботу по організації фондів і каталогів. В цьому плані має значний інтерес для студентів публікація до 400-річчя заснування НБ ЛНУ, яку підготувала Н. Швець⁴, а також опубліковані раніше статті М. Божка і М. Гордій⁵ та В. Потайчук⁶.

У процесі самостійної підготовки до занять з дисципліни “Історія бібліотечної справи в Україні”, зокрема, на Львівщині, студенти активно користуються матеріалами публікацій колишніх і теперішніх працівників НБ ЛНУ – Б. Якимовича, Г. Талантової, Б. Геляс, В. Кутика, Л. Шаповал, Л. Грушецької та інших. Серед усіх особливо вагомим до вивчення цієї теми є внесок відомого науковця, краєзнавця, книгознавця, бібліографа, бібліотекаря, історика Федора Пилиповича Максименка⁷. Студенти, що займаються науковими дослідженнями, поінформовані про те, що в НБ ЛНУ у відділі рукописних, стародрукваних та рідкісних книг, який носить ім'я Ф. П. Максименка, знаходиться його краєзнавча картотека, в якій міститься майже 10 тис. назв з краєзнавчої літератури. Це є важливою джерельною базою для студентських наукових досліджень.

На семінарських заняттях студенти активно використовують цікаві факти діяльності директорів бібліотеки, а також інших визначних діячів культури, освіти, науки, політичних і громадських діячів, які впродовж чотирьох століть зробили значний внесок у розвиток бібліотеки⁸.

Готуючись до практичних занять, студенти в публікаціях звертають увагу на такі факти розвитку НБ ЛНУ:

– особливі випадки у підрозділах бібліотек (ювілеї, одержання і присвоєння почесних звань, зміни в структурі, реконструкція, переїзди, тимчасове закриття бібліотеки);

² Кунанець Н. Історія створення і розвитку наукових бібліотек вищих шкіл Львова у кінці XVIII – на початку XX ст. // *Бібліотечний вісник*. – 2006. – № 1. – С. 28–34; Її ж. Наукові бібліотеки Львова (кінець XIX – початок XX ст.): спроба класифікації // *Наукові праці НБУВ*. – 2006. – Вип. 15. – С. 112–122; Її ж. До історії бібліотек у Західній Україні (1848–1900 рр.) // *Записки ЛНБ ім. В. Стефаніка*. – Львів, 2002. – Вип. 9/10. – С. 89–98.

³ *Львівський державний університет ім. І. Я. Франка (1661–1999): матеріали щодо надання статусу “Національного”*. – Львів, 1999. – 105 с.; *Літопис Наукової бібліотеки Львівського університету* / уклад. Г. К. Талантова. – Львів, 1994. – 19 с.

⁴ Швець Н. Бібліотека Львівського університету: події, особи, фонди (до 400-річчя заснування) // *Бібліотечний вісник*. – 2005. – № 5. – С. 30–40.

⁵ Божко М., Гордій М. Книгозбірні Львівського університету – 385 // *Бібліотечний вісник*. – 1994. – № 2. – С. 23–26.

⁶ Потайчук В. К. Научной библиотеке Львовского университета – 375 лет // *Научные и технические библиотеки*. – 1984. – № 3.

⁷ *Першодруки (інкунабули) Наукової бібліотеки Львівського університету: каталог / упоряд. Ф. П. Максименко*. – Львів, 1958. – 32 с.; *Кириличні стародруки українських друкарень, що зберігаються у львівських збірках (1574–1800)* / укл. Ф. Максименко. – Львів, 1975.

⁸ Швець Н. Бібліотека Львівського університету...

- особливості в обслуговуванні читачів (зміни в режимі роботи бібліотеки в інтересах читачів, створення нових форм обслуговування);
- заходи по розширенню зв'язків із громадськістю (рекламні публікації, масові заходи, діяльність читацьких рад);
- інтенсифікація бібліотечної роботи (використання нової техніки, раціоналізація праці бібліотекарів);
- співробітництво з підприємствами, установами, партнерами в Україні і за кордоном;
- контакти з місцевими органами управління, партіями, громадськими організаціями;
- характеристики співробітників (персональні зміни, просування по службі, одержання нагород, підвищення кваліфікації, громадська робота, скорочення персоналу).

Під час підготовки і виконання контрольних робіт з дисципліни “Історія бібліотечної справи в Україні” студенти заочної форми навчання опрацьовують також теми, пов'язані з історією НБ ЛНУ. Зокрема, їм пропонуються теми, пов'язані з окремим вагомим періодом в розвитку бібліотеки (наприклад, “Історія створення бібліотеки”, “Перші десятиріччя діяльності бібліотеки”), під час вивчення якого розкривається процес розвитку всіх основних напрямів діяльності бібліотеки за конкретний період або вивчається історія розвитку одного з напрямів діяльності бібліотеки за конкретний період (наприклад, “Історія розвитку фондів бібліотеки в XIX столітті”, “Організація обслуговування читачів бібліотеки в 1920–1930 рр.” і т. ін.).

Матеріали про НБ ЛНУ ім. І. Франка використовуються студентами і при написанні дипломних робіт. Розкриваються такі аспекти: довідково-бібліографічний апарат НБ ЛНУ, історія становлення бібліотеки, вишівська бібліотека: історико-правові аспекти розвитку (на прикладі НБ ЛНУ ім. І. Франка), сучасний стан розвитку бібліотеки, бібліографічна діяльність бібліотеки, бібліотечно-бібліографічне обслуговування студентів та професорсько-викладацького складу ЛНУ та ін.

Як допоміжні використовуються студентами також матеріали науково-практичних конференцій і семінарів з історичних та сучасних аспектів розвитку наукових бібліотек вищих шкіл в Україні: “Бібліотеки вузів – осередки національного відродження в Україні” (1993), “Вдосконалення форм і методів інформаційного та бібліографічного обслуговування бібліотек вищих навчальних закладів освіти України на сучасному етапі” (1997), “Вузівські бібліотеки на порозі XXI століття: впровадження нових технологій” (1998), “Історія наукових бібліотек у контексті історії культури, освіти в Україні” (1999), щорічна міжнародна конференція “Бібліотеки та асоціації в світі, що змінюється: нові технології та нові форми співробітництва”, “Науково-інформаційна діяльність бібліотек вищих навчальних закладів” (2007) та ін.

Студенти РДГУ вивчають історію та сучасний етап розвитку НБ ЛНУ, використовуючи принципи історизму, всебічності, наукової об'єктивності, а також загальнонаукові методи аналізу і синтезу широкого кола історико-бібліотекознавчих джерел. Студенти старших курсів при підготовці своїх курсових робіт беруть матеріали зі збірників, які готує й публікує НБ ЛНУ, таких як “Бібліотека вищого навчального закладу. Історія. Теорія. Досвід роботи”, “Збірник наукових праць відділу рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка”. Особливо цінними для студентів спеціальності “Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія” стали випуски “Вісника Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології”, що виходять у світ з 2006 р. В них студенти ознайомлюються зі

статтями науковців з України, Польщі, Росії та Литви, що присвячені вивченню актуальних питань з історії книги, бібліотек та бібліотечної справи.

Міжпредметні зв'язки дисципліни "Історія бібліотечної справи в Україні" дозволяють студентам ефективно використовувати матеріали інших дисциплін як доповнення до цього курсу. Зокрема, при вивченні дисципліни "Загальне бібліотекознавство" в розрізі теми "Типи і види бібліотек в Україні" студенти спеціальності "Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія" ознайомлюються з типологічними ознаками наукових вишівських бібліотек на прикладі конкретної. Так, для НБ ЛНУ характерними ознаками є: тісний зв'язок з історією вітчизняної культури, освіти і науки, трансформація її діяльності залежно від розвитку і реструктуризації освіти і науки, основний контингент читачів – студенти та професорсько-викладацький склад, ефективне використання бібліотечного фонду, упровадження новітніх технологій, значні обсяги дослідницької роботи, високий професійний рівень співробітників бібліотеки.

На заняттях з "Бібліотечного фондознавства" студенти вивчають шляхи формування та тематику фонду НБ ЛНУ, долю її колекцій і зібрань, особливості комплектування, системи зберігання та розміщення літератури. Вони з цікавістю дізнаються про зібрання інкунабул, збірки: картографічну, есклібрисів, біблій, які різняться своїм походженням, мовами та часом друкування, а також про особисті книжкові видання діячів української діаспори у фондах бібліотеки, краєзнавчу літературу. При цьому студенти спираються на матеріали з публікацій таких авторів, як Ф. Максименко, Б. Геляс, А. Демченко, Г. Можарова, Н. Швець, Г. Ярицька та ін.⁹ Для студентів становить інтерес й програма "Книжкові фонди НБ ЛДУ – безцінні скарби духовності".

Студенти освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст" опановують також дисципліну "Галузеві інформаційно-бібліографічні ресурси", при вивченні якої використовують друковану продукцію НБ ЛНУ. Зокрема, на практичних заняттях студенти вивчають для подальшого використання допоміжні та рекомендаційні бібліографічні посібники: "М. Драгоманов і Галичина" (1992), "Франкознавство у Львівському університеті, 1945–1987" (1984–1988), "Культура української мови" (1991), а також випуски видавничих серій "Українська біобібліографія", "Каталоги книгозбірні".

Крім друкованих джерел студенти звертаються також й до електронних носіїв інформації. Так, із веб-сторінки Бібліотеки студенти ознайомлюються з новою інформацією про її історію, зокрема: хронікою її діяльності; історією формування фондів, наявністю та складом колекцій, стародруків; відомостями про бібліотечних фахівців, а також про бібліотечне приміщення тощо.

Пошукову роботу матеріалів про НБ ЛНУ ім. І. Франка утруднює відсутність зведеного бібліографічного покажчика видань з історії бібліотечної справи в Україні, в якому необхідно відвести місце для історії бібліотек університетів, в тому числі Львівського національного університету. Бажано також підготувати й надрукувати "Покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність за ... – ... роки", на зразок

---

⁹ *Першодруки (інкунабули) Наукової бібліотеки Львівського університету: каталог...; Кириличні стародруки українських друкарень...*; Геляс Б. Особисті книжкові видання діячів української діаспори у фондах бібліотеки // *Бібліотека вищого навчального закладу*. – Львів, 1994. – Вип. 3. – С. 100–103; Швець Н. До історії зібрання інкунабул ЛНУ ім. І. Франка // *Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. – 2006. – Вип. 1. – С. 157–160; Ярицька Г. Краєзнавча література в фондах НБ ЛДУ ім. І. Франка // *Бібліотека вищого навчального закладу: Історія. Теорія. Досвід роботи*. – Львів, 1992. – Вип. 1. – С. 17–22.

подібного видання, підготованого Львівською національною науковою бібліотекою України ім. В. Стефаника.

Разом з тим, із матеріалів про історію розвитку і сучасний стан НБ ЛНУ студенти дізнаються про те, яким широким був діапазон її діяльності, основною метою якої було забезпечити збереження та ріст фондів, їх комплексне розкриття та доступність, сприяти навчальному процесу в університеті, науковим дослідженням, співпрацювати з науковими установами світу.

Для студентів це важлива фактографічна база, що допомагає у вивченні низки навчальних дисциплін (“Історія бібліографії”, “Бібліотечно-інформаційне обслуговування”, “Організація і методика бібліографічної роботи”, “Бібліотечно-бібліографічний менеджмент”, “Бібліотечне краєзнавство”), які поєднують аспекти вивчення минулого з визначенням тенденцій сучасного етапу розвитку бібліотечної справи в Україні на прикладі окремо взятої університетської бібліотеки.

Вивчення студентами гуманітарного університету історії окремої бібліотеки як складової бібліотечної справи свого регіону не тільки збагачує знаннями майбутніх бібліотекарів, але й робить ближчими й зрозумілишими події бібліотечного життя краю в різні періоди його історії.

STUDIES OF THE DEVELOPMENT HISTORY AND CURRENT STATE OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF IVAN FRANKO LVIV NATIONAL UNIVERSITY CONDUCTED BY THE STUDENTS OF RIVNE HUMANITARIAN UNIVERSITY

Viktoriya ZHUK

*Rivne State Humanitarian University,
3, Tolstogo Str., Rivne, 33000, Ukraine, tel. (0362) 22-41-61*

The article sheds light on the tendencies and topicality of studying the development history as well as the current state of the Scientific Library of Ivan Franko Lviv National University by the students majoring in “Book Studies, Library Science and Bibliography” at Rivne State Humanitarian University. Information about the main literature used by students in their educational process is presented. The article considers the forms of organizing educational process at the university, since through those means the students get acquainted with the contribution of researchers and library assistants in the establishment, development and studying the Scientific Library of Ivan Franko Lviv National University.

Key words: Scientific Library of Ivan Franko Lviv National University, Rivne State Humanitarian University, library science, educational process.

ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ И СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ ЛЬВОВСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ И. ФРАНКО СТУДЕНТАМИ РОВЕНСКОГО ГУМАНИТАРНОГО УНИВЕРСИТЕТА

Виктория ЖУК

*Ровенский государственный гуманитарный университет,
ул. Толстого, 3, г. Ровно, 33000, Украина, тел. (0362) 22-41-61*

Отражены направления и тематика изучения истории развития и современного состояния Научной библиотеки Львовского национального университета имени И. Франко (НБ ЛНУ) студентами специальности “Книговедение, библиотековедение и библиография” Ровенского государственного гуманитарного университета. Приведена информация об основной литературе, которой пользуются студенты во время учёбы. Рассматриваются формы организации учебного процесса в университете, с помощью которых студенты знакомятся с вкладом книговедов, библиографов и библиотекарей в изучение становления и развития НБ ЛНУ.

Ключевые слова: Научная библиотека Львовского национального университета имени И. Франко, Ровенский государственный гуманитарный университет, библиотековедение, учебный процесс.

Стаття надійшла до редколегії 3.09.2008

Прийнята до друку 24.03.2009